

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ SPD

Μέρος 2ο

Σήμερα στο ένθετο «Ιστορία» δημοσιεύουμε το δεύτερο μέρος του ζητήματος «ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ με «ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ SPD», που δίνει σημαντικά συμπεράσματα στο σήμερα. Το πρώτο μέρος δημοσιεύτηκε την προηγούμενη Κυριακή. Αναδημοσιεύεται από την ΚΟΜΕΠ, τεύχος 4-5/2012.

***

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΧΩΡΙΣ ...ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

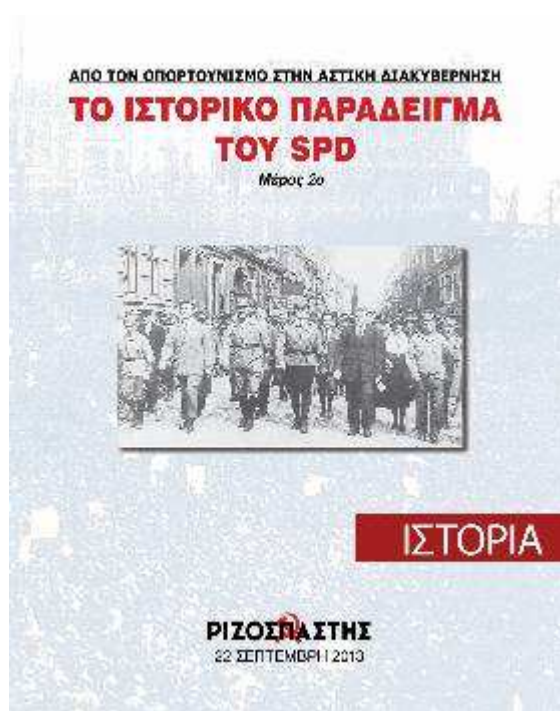
Ας επιστρέψουμε όμως για λίγο στο ζήτημα της κοινωνικοποίησης των μέσων παραγωγής, το οποίο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η απαίτηση πραγματοποίησης αυτής της κοινωνικοποίησης ως απαραίτητης προϋπόθεσης για τη βελτίωση της ζωής των εργαζόμενων είχε μάλλον πλειοψηφική επιρροή στις εργατικές συνειδήσεις. Η συνειδητοποίηση όμως αυτής της αναγκαιότητας δε συνοδευόταν από τη διαπαιδαγώγηση στους όρους πραγματοποίησής της, δηλαδή στην αναγκαιότητα η εργατική τάξη «να βάλει πλάτη» και να πραγματοποιήσει η ίδια αυτό το καθήκον, φέρνοντας τα «πάνω κάτω» στο πεδίο ακριβώς που κρίνεται το ποια τάξη έχει την εξουσία στα χέρια της, στο πεδίο της οικονομίας. Ο συνδυασμός της απαίτησης κοινωνικοποίησης των μέσων παραγωγής, από τη μία, με τη συντριπτική κυριαρχία των κοινοβουλευτικών αυταπατών, από την άλλη, έδωσε τη δυνατότητα στη γερμανική αστική τάξη να αξιοποιηθεί προς όφελός της τις εξελίξεις και σε αυτό τον τομέα.

Μέσα στην Επανάσταση του Νοέμβρη, η «επανάσταση από τα πάνω», δηλαδή η κυβέρνηση συνεργασίας SPD και Ανεξάρτητου Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος που έφερε το βαρύγδουπο τίτλο του Συμβουλίου των Λαϊκών Επιτρόπων, σύστησε στις 21 Νοέμβρη 1918 τη λεγόμενη «Επιτροπή Κοινωνικοποίησης» με επικεφαλής τον «Ανεξάρτητο» κεντριστή Κάουτσκι και μέλη της αστούς οικονομολόγους, οπορτουניστές πολιτικούς, ακόμα και μεγάλους επιχειρηματίες. Την ίδια περίοδο οι δρόμοι της Γερμανίας πλημμύριζαν από πανό που ανέγραφαν: «Η κοινωνικοποίηση παρελαύνει», «Ο Σοσιαλισμός είναι εδώ». Ετσι η «επανάσταση από τα πάνω» υποσχέθηκε και την κοινωνικοποίηση «από τα πάνω», η οποία -όπως ήδη έχουμε σημειώσει- καθόλου δε θα έπρεπε να ανησυχεί τους εργάτες, αφού μπορούσε να πραγματοποιηθεί «ήρεμα και χωρίς ταραχές».

Ταυτόχρονα, με τις διαβεβαιώσεις περί «ήσυχης» κοινωνικοποίησης και τη σύσταση αντίστοιχων επιτροπών, οι σοσιαλδημοκράτες προσπαθούσαν να ξεριζώσουν από τη συνείδηση των εργαζόμενων την αναγκαιότητα της κοινωνικοποίησης των μέσων παραγωγής. Από το Συνέδριο των Συμβουλίων κιόλας ο Χίλφερντινγκ, εισηγητής των «Ανεξάρτητων», σημείωνε ότι η κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής δεν είναι απλό ζήτημα, αλλά μια δύσκολη διαδικασία. Το SPD ισχυριζόταν ότι στην κατάσταση που βρίσκεται η μεταπολεμική γερμανική οικονομία δεν υπάρχουν περιθώρια για δαπανηρά «πειράματα» και γι' αυτό το ζήτημα έπρεπε να τεθεί όταν η (καπιταλιστική) οικονομία σηκωνόταν και πάλι στα πόδια της.³⁹ Επίσης, προπαγάνδιζαν ότι οι νικητές Σύμμαχοι μπορεί να έπαιρναν τις «κοινωνικοποιημένες» επιχειρήσεις ως μέρος των αποζημιώσεων. Ταυτόχρονα όμως σημείωναν ότι, ανεξαρτήτως συνθηκών, με την κοινωνικοποίηση υπάρχει ο κίνδυνος της γραφειοκρατίας και ότι εντέλει είναι ενάντια στη φύση του ανθρώπου. Φαίνεται ότι οι σοσιαλδημοκράτες είχαν ανακαλύψει και το γονίδιο της ατομικής ιδιοκτησίας στα μέσα παραγωγής και ως καλοί «γιατροί στο πλευρό του άρρωστου καπιταλισμού» προσπάθησαν να το περιφρουρήσουν.

Ας αφήσουμε όμως το σοσιαλδημοκράτη Βίνκλερ να μας πει τη γνώμη του για τους νόμους των «κοινωνικοποιήσεων» που ψήφισε η σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση συνεργασίας τους πρώτους μήνες του 1919: «Η «κοινωνικοποίηση» που η κυβέρνηση είχε υποσχεθεί στους εκπροσώπους των εργατών και η οποία πήρε σάρκα και οστά με διάφορους νόμους μεταξύ Μάρτη και Απριλίου του 1919, δεν άλλαξε τίποτα στις σχέσεις ιδιοκτησίας. Στην εξορμητική βιομηχανία άνθρακα και ανθρακούχου καλίου, συγκροτήθηκαν υποχρεωτικά, κατόπιν κρατικής παρέμβασης, κοινοπραξίες, με ενοπικά συμβούλια (το Συμβούλιο Ανθρακα και το Συμβούλιο Ανθρακούχου Καλίου), στα οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι της κυβέρνησης, των κρατιδίων, των ιδιοκτητών, των βιομηχάνων, των εμπόρων και των εργαζόμενων. Αυτό το είδος της «συνεργατικής οικονομίας», όμως, δεν περιόριζε την εξουσία των ιδιοκτητών»⁴⁰. Οι Γερμανοί σοσιαλδημοκράτες κατάφεραν να «κοινωνικοποιήσουν» τα μέσα παραγωγής χωρίς να καταργήσουν την ατομική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής. Πρόκειται για πραγματικό επίτευγμα ...αντάξιο της καπτασοσύνης της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας.

Αυτή η «συνεργατική οικονομία» δείχνει ότι οι σοσιαλδημοκράτες όχι μόνο ξεριζώσαν την αναγκαιότητα των κοινωνικοποιήσεων και της οικοδόμησης ουσιαστικά μιας ριζικά διαφορετικής οικονομίας και κοινωνίας, αλλά και ότι εκμεταλλεύτηκαν αυτό το αίτημα για να περάσουν την ταξική ειρήνη. Αυτή η «συνεργατική οικονομία», η οποία επέκτεινε

-σύμφωνα με το SPD- τη δημοκρατία από τη σφαίρα της πολιτικής στη σφαίρα της οικονομίας, στηριζόταν στη «συμμετοχή των εργατών στη διοίκηση των επιχειρήσεων», η οποία σύμφωνα με τον Βίνκλερ «ανέδειξε τη Γερμανία πρωτοπόρο χώρα στα θέματα οικονομικής δημοκρατίας»... Έτσι από την κοινωνικοποίηση περάσαμε στη «συνδιαχείριση», δηλαδή στην υποταγή των εργαζόμενων στα συμφέροντα των μεγαλοκαπιταλιστών.

Κάθε φορά που φούντωναν οι κινητοποιήσεις και οι εργατικές εξεγέρσεις με βασικό αίτημα την κοινωνικοποίηση των μεγάλων καπιταλιστικών επιχειρήσεων, η κυβέρνηση σύστηνε και επανασύστηνε επιτροπές κοινωνικοποίησης. Έτσι, μετά την εξέγερση στο Ρουρ με κεντρικό αίτημα την κοινωνικοποίηση, ο σοσιαλδημοκράτης υπουργός Σμιτ διαβεβαίωνε τους εργάτες ότι επανεκκίνησαν οι εργασίες της Επιτροπής Κοινωνικοποίησης και γι' αυτό οι εργάτες έπρεπε να μείνουν ήσυχoi, να εμπιστευτούν τη Δημοκρατία και να μη σαμπαντούρουν με τη στάση τους τις ηρωικές προσπάθειες της ...επαναστατικής κυβέρνησης. Οι αστοί, προκειμένου να μην σαμπαντούρουν την εξουσία τους, επιστράτευαν (μέσω του SPD) στο έπακρο τη λογική της ανάθεσης και του εφησυχασμού, με την οποία το SPD είχε διαπαιδαγωγήσει τους εργάτες.

Ο όλος χειρισμός του ζητήματος των κοινωνικοποιήσεων έχει πολλές ομοιότητες με την επιχειρηματολογία των ανά τον κόσμο αστών και ομορτουμιστών περί κρατικοποιήσεων, ακόμα και κοινωνικοποιήσεων (με ό,τι μπορεί να εννοεί βέβαια ο καθένας με τη λέξη αυτή). Υποσχέσεις, κρατικοποιήσεις προς όφελος του κεφαλαίου και φυσικά καμία κοινωνικοποίηση, αφού η κοινωνικοποίηση προϋποθέτει την ανατροπή του αστικού κράτους, της εξουσίας των μεγάλων επιχειρηματιών και την οικοδόμηση της εξουσίας της εργατικής τάξης.

Και στη χώρα μας έχουμε σημαντική συσσωρευμένη εμπειρία γύρω από τη σχετική επιχειρηματολογία αστικών και ομορτουμιστικών δυνάμεων. Η επιχειρηματολογία και η πολιτική της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας έχει πολλά κοινά στοιχεία με τις «κοινωνικοποιήσεις» και τον «εργατικό έλεγχο» που εφάρμοσε η ΝΔ και με μεγαλύτερη ένταση το ΠΑΣΟΚ της πρώτης κυβερνητικής του περιόδου. Φυσικά, αυτές οι «κοινωνικοποιήσεις» δεν έγιναν σε επαναστατική περίοδο, αλλά αποτελούσαν απαραίτητο στοιχείο της καπιταλιστικής ανάπτυξης εκείνης της περιόδου. Αυτές οι κρατικοποιήσεις έγιναν είτε για να φορτωθούν στις πλάτες των εργαζόμενων οι ζημιές και τα χρέη των πρώην ιδιοκτητών τους είτε για να διευκολυνθεί η συνολική αναπαραγωγή του κοινωνικού κεφαλαίου (π.χ. εξασφάλιση φθηνού ρεύματος για τους επιχειρηματίες σε κάθε γωνιά της Ελλάδας). Αντίστοιχο περιεχόμενο είχαν και οι προεκλογικές δηλώσεις στελεχών του ΣΥΡΙΖΑ που ανοιχτά δήλωναν ότι το κράτος πρέπει να πάρει στα χέρια του τις ζημιολύουσες επιχειρήσεις, τράπεζες κλπ., να τις εξυγιάνει και στη συνέχεια να τις παραδώσει και πάλι στους καπιταλιστές.

Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ SPD ΚΑΤΑ ΤΗ «ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΒΑΪΜΑΡΗΣ»

Καταρχήν πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι ως «Δημοκρατία της Βαϊμάρης»⁴¹ χαρακτηρίζεται η περίοδος εκείνη της γερμανικής ιστορίας που οριοθετείται χρονικά από το τέλος της Επανάστασης του Νοέμβρη του 1918 μέχρι την ανάληψη της εξουσίας από το Χίτλερ το Γενάρη του 1933. Η περίοδος αυτή αξιοποιείται σε μεγάλο βαθμό από αστικές και ομορτουμιστικές δυνάμεις για να στηρίξει το ιδεολόγημα της εξίσωσης φασισμού και κομμουνισμού ως δύο «άκρων».⁴² Μέσω της «θεωρίας των άκρων» προσπαθούν να ταυτίσουν μία μορφή της ταξικής κυριαρχίας του κεφαλαίου με το καθεστώς της εργατικής εξουσίας. Το συγκεκριμένο ιδεολόγημα έχει απαντηθεί πολλές φορές από το κομμουνιστικό κίνημα, αλλά και από το Κόμμα μας, αναδεικνύοντας ακριβώς το φασισμό ως μορφή της αστικής πολιτικής και ιδεολογίας σε στρατηγική σύμπλευση με τις αστικές «δημοκρατικές» δυνάμεις.

Μέσω αυτής της επιχειρηματολογίας η αστική τάξη προσπαθεί να υποστηρίξει το «μονόδρομο της μέσης οδού», τον καπιταλιστικό δρόμο ανάπτυξης, περιφρουρώντας με αυτό τον τρόπο την ταξική της κυριαρχία. Το επιχείρημα αυτό χρησιμοποιείται ως «μπάλωμα» για τις τρύπες εκείνες από τις οποίες μπορεί να διεισδύσει η αμφισβήτηση των «ιερών και όσιων» του καπιταλιστικού τρόπου οργάνωσης της οικονομίας και του αντίστοιχου εποικοδομήματος. «Κάτσε ήσυχα, γιατί αλλιώς υπάρχει ο κίνδυνος των "άκρων"», φωνάζουν οι αστοί και οι γραφιάδες τους στους «ανήσυχους» εργάτες. Οπως όμως ήδη είδαμε και θα δούμε και στη συνέχεια, η στράτευση του ενός υποτιθέμενου «άκρου», του φασισμού, και της «μέσης οδού» της αστικής δημοκρατίας λειτουργούσαν ως «δύο χέρια που το 'να νίβει τ' άλλο και τα δυο μαζί το καπιταλιστικό πρόσωπο». Σαν μια γροθιά χτυπούσαν το άλλο υποτιθέμενο «άκρο», την εργατική εξέγερση, την προοπτική της σοσιαλιστικής επανάστασης, τόσο κατά τη διάρκεια της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου όσο και κατά τη διάρκεια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης.

Η περίοδος αυτή, η οποία χαρακτηρίζεται από την ψήφιση του αντίστοιχου Συντάγματος, καθιέρωσε για πρώτη φορά στη Γερμανία την αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία και κατέλυσε την πολιτειακή μορφή της συνταγματικής μοναρχίας που ίσχυε από την ίδρυση του γερμανικού έθνους - κράτους το 1871 μέχρι το 1918. Το Σύνταγμα ενώ καθιέρωνε για πρώτη φορά στη Γερμανία μια μορφή αστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, περιείχε το σπέρμα της αναίρεσης αυτής της μορφής, ιδιαίτερα με τα άρθρα 25, 48 και 53, τα οποία προέβλεπαν πολύ ενισχυμένες εξουσίες για τον Πρόεδρο του Ράιχ σε «καταστάσεις έκτακτης ανάγκης».⁴³ Τα άρθρα αυτά αξιοποιήθηκαν ευρέως κατά τη διάρκεια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, ιδιαίτερα μετά το ξέσπασμα της καπιταλιστικής οικονομικής κρίσης το 1929, ενώ αξιοποιήθηκαν και από το Χίτλερ για να κερδίσει και να εδραιώσει την εξουσία του. Με το άρθρο αυτό τσακίστηκαν απεργίες και εξεγέρσεις, εκλεγμένες κυβερνήσεις κρατιδίων⁴⁴, πέρασαν αντιλαϊκά μέτρα και φυσικά αξιοποιήθηκε για το πέρασμα της εξουσίας στο Χίτλερ.

Οπως είδαμε, η Δημοκρατία της Βαϊμάρης γεννήθηκε μέσα στο λουτρό αίματος της αντεπανάστασης του 1918-1919. Εδώ βρίσκεται μια σημαντική της διαφορά με άλλες αστικές δημοκρατίες, οι οποίες γεννήθηκαν μέσα από επαναστάσεις και όχι μέσα από αντεπανάστασεις. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι ο καπιταλισμός στον 20ό αιώνα ήταν καπιταλισμός στην εποχή περάσματος από τον ιμπεριαλισμό στο σοσιαλισμό και με το καμπαράκι της σοβιετικής Ρωσίας να ηχεί πολύ δυνατά στα αυτιά της αντιδραστικής παγκόσμιας αστικής τάξης. Η συγκεκριμένη περίοδος έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο γιατί χαρακτηρίστηκε από σημαντικές προσαρμογές στο πολιτικό εποικοδόμημα της ηττημένης από τον πόλεμο Γερμανίας⁴⁵ όσο και γιατί αποτέλεσε πεδίο έντονων διεργασιών με κατάληξη τη νομή της εξουσίας από το Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα του Χίτλερ και την αντίστοιχη προετοιμασία του Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από πολύ μεγάλη ρευστότητα. Τα κοινοβούλια και οι κυβερνήσεις που εκλέγονται αποτελούν «κινούμενη άμμο». Το πλήγμα των αντιθέσεων που σιγοβράζει στο υπέδαφος της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης είναι πολύ σύνθετο. Πρόκειται καταρχήν για τις αντιθέσεις μεταξύ των διάφορων αστικών τάξεων της μεταπολεμικής

Ευρώπης στη βάση των συνεχόμενων διαβουλεύσεων για τις πολεμικές αποζημιώσεις, αλλά και των μεγάλων επενδύσεων που αυτές έχουν στη Γερμανία της Βαϊμάρης. Πρόκειται επίσης για τις αντιθέσεις στο εσωτερικό της γερμανικής αστικής τάξης, με τα διάφορα τμήματά της να έχουν διαφορετική δυναμική και να συνδέονται σε διαφορετικό βαθμό με τις διάφορες νικητρίες καπιταλιστικές χώρες. Τέλος, υπάρχουν, αν και σε δευτερεύοντα βαθμό, οι αντιθέσεις μεταξύ των δυναμικών στοιχείων της αστικής τάξης και διάφορων στοιχείων που συνδέονται ακόμα με το προπολεμικό εποικοδόμημα του Κάιζερ. Και όλο αυτό το καζάνι των αντιθέσεων «βράζει» σε ένα περιβάλλον όπου αναπτύσσεται η Οκτωβριανή Επανάσταση και το εργατικό κίνημα ιδιαίτερα της Γερμανίας έχει ήδη θέσει και θέτει αναπληρωμένα κατά τη διάρκεια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης (ιδιαίτερα την περίοδο 1919-1923) το ζήτημα της εργατικής εξουσίας, όπως κι αν το αντιλαμβάνεται αυτό. Χαρακτηριστικό για αυτή τη ρευστότητα είναι το γεγονός ότι στα 14 χρόνια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης υπήρξαν 20 αλλαγές του Υπουργικού Συμβουλίου, ενώ σχηματίστηκαν και 11 Υπουργικά Συμβούλια μειοψηφίας, τα οποία εξαρτιόνταν από την ανοχή των υπόλοιπων κομμάτων.

Όσον αφορά τη στάση του SPD μέσα σε αυτό το περιβάλλον, όχι μόνο δεν αξιοποίησε αυτή τη ρευστότητα προς όφελος της εργατικής τάξης, αλλά έκανε ό,τι μπορούσε για να την περιορίσει και για να επαναφέρει τη σταθερότητα του αστικού πολιτικού συστήματος. Η δράση του SPD προσαρμόστηκε στα νέα δεδομένα εξυπηρέτησης του καπιταλισμού. Εδραιώθηκε πλέον ως κυβερνητικό κόμμα και αφού κέρδισε την εμπιστοσύνη της αστικής τάξης τόσο για τη διακυβέρνηση της χώρας όσο και για την άσκηση «σοβαρής και υπεύθυνης» αντιπολίτευσης.⁴⁶ Τόσο ως συμμετέχον στην κυβέρνηση (Γενάρης 1918 - Νοέμβριος 1922, Αύγουστος 1923 - Νοέμβριος 1923, Ιούνιος 1928 - Μάρτης 1930) όσο και ως αντιπολίτευση, το SPD στήριξε όλες τις αντεπαναστατικές ενέργειες, όλα τα αντιλαϊκά μέτρα και συνέβαλε αποφασιστικά στη δημιουργία ανοχών απέναντι στον ανερχόμενο φασισμό.

Ιδιαίτερος ήταν ο ρόλος του στην ανασυγκρότηση του γερμανικού αστικού κράτους. Επιτακτικό καθήκον του κυβερνητικού SPD κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του Νοέμβρη αλλά και κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης ήταν ο αφοπλισμός των εργατών και ο εξοπλισμός και η οργάνωση του τακτικού στρατού, της Ράιχσβερ και των ακροδεξιών παραστρατιωτικών ομάδων, με πιο γνωστά τα Freikorps, στα οποία ήδη αναφερθήκαμε.

Μία από τις πρώτες αποφάσεις της πρώτης εκλεγμένης κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης (η οποία προέκυψε από τις εκλογές της 19ης Γενάρη 1919) με Καγκελάριο το σοσιαλδημοκράτη Σάιντεμαν ήταν η ανασύσταση της Ράιχσβερ, του επίσημου γερμανικού στρατού, από τους αξιωματικούς και υπαξιωματικούς του στρατού του Κάιζερ, δηλαδή του Αυτοκρατορικού Στρατού. Όπως μας ενημερώνει ο Βίνκλερ, στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης «*τα αντιδημοκρατικά φρονήματα δεν αποτελούσαν τροχοπέδη για την ανέλιξη στο στρατό*»⁴⁷. Η ίδια ακριβώς ιστορία επρόκειτο να επαναληφθεί και μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, όπου επίσης η ραχοκοκαλιά του στρατού της ΟΔΓ, αλλά και ολόκληρος ο κρατικός μηχανισμός ανασυγκροτήθηκε κυρίως από τα στελέχη του ναζιστικού κόμματος και των SS. Ισως η συνέχισή στη σύνθεση του στρατεύματος να αποτελεί την καλύτερη και την πιο αλάθητη απόδειξη για την ταξική συνέχισή ενός κράτους, για το γεγονός δηλαδή ότι η τάξη που έχει την εξουσία στα χέρια της παραμένει η ίδια, ενώ αυτό που αλλάζει είναι μόνο η μορφή της δικτατορίας της.

Η κυβέρνηση συνασπισμού υπό την ηγεσία του SPD ψήφισε σχετικό νόμο για τον οποίο ο Γκρένερ, επικεφαλής του Στρατεύματος (με τον οποίο υπενθυμίζουμε ο Εμπερτ είχε κάνει συμφωνία από το Νοέμβρη του 1918 για την κατάπνιξη της εξέγερσης), έλεγε ότι έδινε την ευκαιρία «στο σώμα των αξιωματικών να καθαρίσει τη σκουριά που είχε αναπτυχθεί στο στράτευμα από τον πόλεμο και από τον καιρό της Επανάστασης», ενώ διευκόλυνε «*τη διάσωση των καλύτερων και ισχυρότερων στοιχείων του Πρωσισμού στη νέα Γερμανία*».⁴⁸ Από τα παραπάνω γίνεται εύκολα κατανοητό πόσο νέα, όσον αφορά το ταξικό της περιεχόμενο, ήταν η Γερμανία που οικοδομούνταν πάνω στα θεμέλια του Συντάγματος της Βαϊμάρης.

Οι σοσιαλδημοκράτες δεν περιορίζονταν στους νόμους, αλλά απέδειξαν στην πράξη τους δεσμούς τους με τα «καλύτερα και ισχυρότερα στοιχεία του Πρωσισμού», τα οποία στελέχωναν τα ακροδεξιά παραστρατιωτικά σώματα εθελοντών. Ράιχσβερ και Freikorps τσακίζανε σαν ένα χέρι όλες τις εργατικές εξεγέρσεις, οι οποίες ήταν πάρα πολλές, ιδιαίτερα την περίοδο της εδραίωσης της «Δημοκρατίας της Βαϊμάρης», δηλαδή την περίοδο 1919-1923, το μεγαλύτερο διάστημα της οποίας το SPD ήταν το μεγαλύτερο κόμμα της κυβέρνησης συνασπισμού των λεγόμενων Κομμάτων της Βαϊμάρης (SPD, Κόμμα του Κέντρου, Δημοκρατικό Κόμμα).

Ως κυβερνητικό πλέον κόμμα το SPD δεν μπορούσε να παίξει μόνο ή κυρίως το ρόλο που έπαιζε κατά την Επανάσταση του Νοέμβρη, το ρόλο δηλαδή της διείσδυσης και του στραγγαλισμού της εξέγερσης «από τα μέσα». Χωρίς να εγκαταλείπει και αυτή τη μέθοδο (τα στηρίγματα άλλωστε του SPD στους εργάτες ήταν πολύ μεγάλα και αυτό το γεγονός αξιοποιήθηκε από την αστική τάξη καθ' όλη τη διάρκεια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης), με την εδραίωσή του σε κυβερνητικό κόμμα αναβάθμισε τη μέθοδο του τσακίσματος «από τα έξω». Ο νέος ρόλος που του ανέθεσε το αστικό πολιτικό σύστημα ανάγκασε το SPD να πετάξει τη φιλεργατική και δημοκρατική μάσκα.

Ετσι, στο αίμα πνίγηκε το απεργιακό κίνημα που ξεκίνησε από το Δεκέμβρη του 1918 στην περιοχή του Ρουρ και κορυφώθηκε το Μάρτη στο Βερολίνο.⁴⁹ Τον επόμενο μήνα, τον Απρίλη του 1919, Ράιχσβερ και παραστρατιωτικοί επιτέθηκαν στις δύο ολιγοήμερες «Δημοκρατίες των Συμβουλίων των Εργατών» στο Μόναχο, συντρίβοντας τη δεύτερη στις 2 Μαρτίου. Το Μάρτη του 1920 η απεργία ενάντια στο λεγόμενο πραξικόπημα «Kapp» μετατράπηκε πάλι σε εξέγερση στην περιοχή του Ρουρ, η οποία και αυτή τσακίστηκε από την κυβέρνηση των κομμάτων της Βαϊμάρης (με μεγαλύτερο το SPD) και από το ενιαίο μέτωπο Ράιχσβερ και ακροδεξιών παραστρατιωτικών με πολλές εκατοντάδες εργάτες νεκρούς και βασανισμένους. Το Μάρτη του 1921 καταστάληκε η εξέγερση στο Αμβούργο και την Κεντρική Γερμανία (η λεγόμενη και «Δράση του Μάρτη»). Την ίδια τύχη είχε και η εξέγερση των εργατών το Μάρτη του 1923 πάλι στην περιοχή του Ρουρ.

Χαρακτηριστική επίσης είναι η περίπτωση της Πρωτομαγιάς του 1929, γνωστής και ως ο γερμανικός «ματωμένος Μάης». Ο σοσιαλδημοκράτης αρχηγός της βερολινέζικης Αστυνομίας επέβαλε απαγόρευση συγκεντρώσεων και συλλαλητηρίων από το Δεκέμβρη του 1928. Η απαγόρευση αυτή ίσχυε ακόμα την Πρωτομαγιά του 1929. Φυσικά οι εργάτες απήφθησαν την απαγόρευση και 200.000 διαδήλωσαν για να τιμήσουν την ημέρα της παγκόσμιας εργατικής τάξης. Η διαδήλωση δέχτηκε την επίθεση της «σοσιαλδημοκρατικής» Αστυνομίας με άρματα μάχης και πυροβόλα όπλα. Απολογισμός: 33 νεκροί εργάτες, 200 τραυματίες και 1.000 συλληφθέντες.

Ταυτόχρονα, με τα παραπάνω η Δημοκρατία προσπαθούσε να αφοπλίσει ή να αποτρέψει τον εξοπλισμό των επαναστατικών δυνάμεων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της προσπάθειας συγκρότησης δυνάμεων κόκκινης πολιτοφυλακής στο

Βερολίνο, η οποία τσακίστηκε από την κυβέρνηση των Λαϊκών Επιτρόπων, δηλαδή από τους σοσιαλδημοκράτες, με τον εξής πανέξυπνο τρόπο: Όταν το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Βερολίνου προσέφερε για την ασφάλεια της επανάστασης «2.000 σοσιαλιστικά διαπαιδαγωγημένους και πολιτικά οργανωμένους συντρόφους, στρατιωτικά εκπαιδευμένους», οι σοσιαλδημοκράτες Λαϊκοί Επίτροποι άσκησαν πίεση για αναστολή της απόφασης, ισχυριζόμενοι ότι ο σχηματισμός κόκκινης πολιτοφυλακής θα σήμαινε τη «δυσπιστία στην επαναστατική αξιοπιστία» της βερολινέζικης φρουράς. Έτσι, το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Βερολίνου απέσυρε την προσφορά του για να μη θέσει σε κίνδυνο την ...επαναστατική αξιοπιστία των βερολινέζικων στρατευμάτων, τα οποία -όπως έχουμε ήδη δει- θρόυσαν στα πλαίσια της συμφωνίας του Εμπερτ με το Γενικό Επιτελείο Στρατού του Γκρένερ, δηλαδή δούλευαν για τη βίαιη κατάπιξη της επανάστασης.

Το πώς δρούσε αυτή η βερολινέζικη φρουρά φάνηκε με τα αποτυχημένα πραξικοπήματα απέναντι στο Εκτελεστικό Συμβούλιο των βερολινέζικων Συμβουλίων και στη Μεραρχία του Λαϊκού Ναυτικού στις αρχές και τα τέλη του Δεκεμβρίου 1918 αντίστοιχα. Ιδιαίτερα για την πρώτη ο Γκρένερ σημειώνει: «*Τι θα έπρεπε να γίνει: ο αποπλισμός του Βερολίνου, η εκκαθάρισή του από τους Σπαρτακιστές κ.ά. Όλα είχαν προβλεφτεί με συγκεκριμένο καταμερισμό ανά ημέρα και ανά μεραρχία. Τα πάντα είχαν συζητηθεί επίσης από τον αξιωματικό που έστειλα στο Βερολίνο, με τον κ. Εμπερτ*». ⁵⁰

Ενδεικτική είναι επίσης η στάση της «Δημοκρατίας της Βαϊμάρης» απέναντι στα δύο πραξικοπήματα ανατροπής της. Η αστική αυτή Δημοκρατία ήταν πολύ γενναιοδωρή απέναντι στους επίδοξους «ανατροπείς» της. Το λεγόμενο πραξικόπημα «Kapp» το 1920 και το πραξικόπημα του Χίτλερ στο Μόναχο το 1923 συνάντησαν την απέραντη γενναιοδωρία της αστικής Δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Ο Βίνκλερ σημειώνει: «*Όσοι συμμετείχαν στην εξέγερση του Ρουρ τιμωρήθηκαν πολύ πιο σκληρά από εκείνους που συμμετείχαν στο στρατιωτικό πραξικόπημα*». ⁵¹ Όσον αφορά το λεγόμενο πραξικόπημα «Kapp», τον Αύγουστο του 1920 -με νόμο που στήριξαν και οι σοσιαλδημοκράτες- δόθηκε αμνηστία στους αξιωματικούς των Freikorps που είχαν υποστηρίξει το πραξικόπημα με συνέπεια να στελεχώσουν τον αναδιοργανωμένο τακτικό στρατό, τη Ράιχσβερ ενώ σε κάποιους δόθηκε και σύνταξη.

Την ίδια επείκεια επέδειξε η «πρώτη Γερμανική Δημοκρατία» και απέναντι στο λεγόμενο «Πραξικόπημα της Μπυραρίας», το πραξικόπημα των Χίτλερ, Γκέρνινγκ και Λούντερντορφ στο Μόναχο το 1923. Ο Λούντερντορφ, ο δεύτερος στρατάρχης του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, ο οποίος κυκλοφορούσε φυσικά ελεύθερος, αθωώθηκε και πάλι πλήρως, ενώ ο Χίτλερ καταδικάστηκε σε 5 χρόνια φυλάκιση. Από αυτά ο Χίτλερ έμεινε μόλις 8 μήνες στη φυλακή και μάλιστα σε φυλακή τύπου Festungshaft (φρουρίου κράτησης) στο Λάντσμπεργκ, όπου φυλακίζονταν μόνο όσοι αναγνωρίζονταν από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου ότι είχαν έντιμα κίνητρα και απλά είχαν ...παραπλανηθεί. ⁵²

Εννοείται ότι οι συνθήκες κράτησης σε αυτές τις φυλακές ήταν κάτι παραπάνω από ευνοϊκές και ήπιες. Δεν υπήρχε καταναγκαστική εργασία, ενώ οι επισκέψεις επιτρέπονταν σε καθημερινή βάση και δεν είχαν κανένα χρονικό όριο. Οι ιδιαίτερα ευνοϊκές συνθήκες κράτησης φαίνεται ότι ενέπνευσαν τον Χίτλερ, ο οποίος κατά τη διάρκεια της «φυλάκισής» του συνέγραψε το μεγάλο του «πρόγραμμα» «Ο Αγών μου» (Mein Kampf). Υπενθυμίζουμε ότι σε αντίθεση με τους πραξικοπηματίες του Μονάχου, που είτε αφέθηκαν ελεύθεροι είτε έκαναν βραχύβιες διακοπές σε υποτιθέμενες φυλακές, το χέρι της Δημοκρατίας ήταν πολύ βαρύ για τους κομμουνιστές. Ο ηγέτης της δεύτερης φάσης της Δημοκρατίας των Συμβουλίων της ίδιας πόλης, του Μονάχου, Οϊγκεν Λεβίν, μέλος του ΚΚΓ, συνελήφθη και εκτελέστηκε για «εσχάτη προδοσία» το 1919.

Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική της Βαϊμάρης, αυτή ήταν καθαρά στραμμένη κατά της Σοβιετικής Ένωσης. Ενώ οι Γερμανοί διατηρούσαν τα στρατεύματά τους στις βαλτικές χώρες για την αποτροπή επαναστατικών εξελίξεων, οι Γερμανοί στρατηγοί δε σταματούσαν να προπαγανδίζουν ότι αποτελούσαν την αντεπαναστατική πρωτοπορία εναντίον των μπολσεβίκων. Ο συνεργάτης της Ανώτατης Στρατιωτικής Διοίκησης (υπενθυμίζουμε υπό καθεστώς σοσιαλδημοκρατικής Προεδρίας και Καγκελαρίας του Ράιχ) Στουλπνάνγκελ, μετέπειτα στρατηγός του Χίτλερ, σημειώνει ότι έπρεπε αμέσως να καταρτιστεί «ένα σχέδιο επιχείρησης εναντίον των Μπολσεβίκων [...] που θα έβαζε τέλος στη σοβιετική κυριαρχία». Να λοιπόν που η «Δημοκρατία της Βαϊμάρης» και η σοσιαλδημοκρατική ηγεσία της διεκδικούσαν και πέτυχαν πρωταγωνιστικό ρόλο στην προσπάθεια ανατροπής της εργατικής εξουσίας.

Η ενότητα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής φαίνεται καθαρά από τις δηλώσεις του Γάλλου Προέδρου Κλεμανσό, ο οποίος ανέφερε ότι η τακτική των Γερμανών διαπραγματευτών στις διαπραγματεύσεις μετά τον Πόλεμο συνίσταντο στον «*ισχυρισμό ότι θα ηττηθούν από τον μπολσεβικισμό, αν δεν τους βοηθήσουμε εμείς στην αντίσταση εναντίον του και ότι αυτή η πανούκλα θα μολύνει και εμάς [...] Εξήγησαν [...] ότι τους πήραμε πολλά πολυβόλα και δεν τους έμειναν πολυβόλα για να πυροβολούν τους δικούς τους πολίτες*». ⁵³ Ο διεθνισμός της αστικής τάξης σε πλήρη ανάπτυξη...

Η μετεξέλιξη του οπορτουνισμού σε ανοιχτά αντεπαναστατική δύναμη εντός και εκτός Γερμανίας είχε ολοκληρωθεί.

Η «ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΟΧΗΣ» ΤΟΥ SPD

Χαρακτηριστική για το ρόλο του SPD είναι και η στάση του ως αντιπολίτευση τόσο κατά την περίοδο 1924-1928 όσο και κυρίως κατά την τελευταία περίοδο της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, η οποία έστρωσε και το έδαφος για την άνοδο στην εξουσία του Χίτλερ το 1933. Κατά την περίοδο 1924-1928, το SPD στήριξε τη λεγόμενη «πολιτική της εκπλήρωσης» των υποχρεώσεων που απέρρεαν για τη Γερμανία από τη Συνθήκη των Βερσαλλιών του Καγκελάρου (το 1923) και υπουργού Εξωτερικών (τέλη 1923-1929) Στρέζεμαν. Στήριξε το λεγόμενο σχέδιο Ντάουες (1924), τις Συμφωνίες του Λοκάρνο (1925), την είσοδο της Γερμανίας στην Κοινωνία των Εθνών (1926) κλπ.

Ακόμα πιο αποκαλυπτική είναι η περίοδος που ξεκινάει με την πτώση της κυβέρνησης του λεγόμενου Μεγάλου Συνασπισμού το Μάρτη του 1930 (στην κυβέρνηση αυτή συμμετείχαν το SPD, το Λαϊκό Κόμμα, το Δημοκρατικό Κόμμα, το Κόμμα του Κέντρου και το Βαυαρικό Λαϊκό Κόμμα). Χαρακτηρίζεται και ως περίοδος των προεδρικών κυβερνήσεων, λόγω της πλατιάς αξιοποίησης των άρθρων 25, 48 και 53 του Συντάγματος της Βαϊμάρης, στα οποία αναφερθήκαμε προηγουμένως και με βάση τα οποία οι κυβερνήσεις σχηματίζονταν περισσότερο με κριτήριο τις επιλογές του Προέδρου του Ράιχ Χίντενμπουργκ και λιγότερο το αποτέλεσμα των εκλογών.

Η περίοδος αυτή είναι και η περίοδος της μεγάλης παγκόσμιας καπιταλιστικής οικονομικής κρίσης, η οποία είχε ξεσπάσει το 1929 στις ΗΠΑ, είχε διαδοθεί πολύ γρήγορα σε ολόκληρη την καπιταλιστική Ευρώπη και με ακόμα μεγαλύτερη ένταση στη Γερμανία. ⁵⁴ Αρχικά η κυβέρνηση του Μεγάλου Συνασπισμού και στη συνέχεια οι λεγόμενες προεδρικές κυβερνήσεις

αναγκάστηκαν να πάρουν πολύ σκληρά μέτρα με στόχο το ξεπέραςμα της κρίσης σε βάρος της γερμανικής εργατικής τάξης και προς όφελος του γερμανικού κεφαλαίου. Οι μειώσεις μισθών, συντάξεων, οι περικοπές κρατικών δαπανών κάθε είδους, οι επιχορηγήσεις των μεγάλων καπιταλιστικών επιχειρήσεων ήταν στην ημερήσια διάταξη. Η αντιλαϊκή πολιτική των «δημοκρατικών» δυνάμεων εκείνης της περιόδου αποτέλεσε βασικό παράγοντα ενίσχυσης της πολιτικής επιρροής του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος.

Το SPD στήριξε ανοιχτά αυτή την πολιτική ως αντιπολίτευση με τη λεγόμενη «πολιτική της ανοχής». Ο Καγκελάριος της χώρας την περίοδο 1930-1932, Μπρίνινγκ εξέφρασε την εξής άποψη για τη στήριξη των αντιλαϊκών μέτρων της κυβέρνησής του από το SPD: «η αποδόμηση της κοινωνικής πολιτικής [...] είναι πιο εύκολο να γίνει με τη Σοσιαλδημοκρατία παρά με τη Δεξιά».⁵⁵

Αυτή η πολιτική στηρίχτηκε επίσημα με το επιχείρημα του μικρότερου κακού και είχε ως συνέπεια τη συνεχή διεύρυνση των ορίων ανοχής της εργατικής τάξης απέναντι στην αντιλαϊκή πολιτική. Επίσης, η στάση αυτή δικαιολογήθηκε με το επιχείρημα ότι τα δεινά της εργατικής τάξης θα μεγάλωναν ραγδαία αν η «οικονομία» κατέρρεε και γι' αυτό οι εργαζόμενοι έπρεπε να στηρίξουν την «ανόρθωση της οικονομίας».

Στα πλαίσια της «πολιτικής της ανοχής» και του «μικρότερου κακού», το SPD ξεπέρασε ακόμα και τον εαυτό του στις προεδρικές εκλογές του 1932. Σε αυτές στήριξε ανοιχτά το φανατικό φιλομοναρχικό Χίντενμπουργκ, το σφαγέα του Α' Ιμπεριαλιστικού Πολέμου. Με ποιο επιχείρημα; Μα με ποιο άλλο; Να μη βγει ο Χίτλερ φυσικά. Ο Χίντενμπουργκ πραγματικά επανεξέλεγε χάρη στους σοσιαλδημοκράτες, οι οποίοι χαρακτήρισαν τη νίκη του μοναρχικού Χίντενμπουργκ «νίκη του Συντάγματος και της Δημοκρατίας». Οπως σημειώνει ο σοσιαλδημοκράτης -υπενθυμίζουμε- Βίνκλερ: «Η νίκη του Χίντενμπουργκ οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην πολιτική της ανοχής, που είχαν ακολουθήσει οι σοσιαλδημοκράτες. Αν οι οπαδοί του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος δεν είχαν εξοικειωθεί, ήδη από το φθινόπωρο του 1930, με την "πολιτική του μικρότερου κακού", θα ήταν πολύ δύσκολο να πειστούν την άνοιξη του 1932 ότι, για να εμποδίσουν την εθνικοσοσιαλιστική δικτατορία, όφειλαν να εκλέξουν στην κορυφή της Δημοκρατίας έναν αμετανόητο μοναρχικό».⁵⁶

Λίγες μέρες μετά την επανεκλογή του, μετά από αυτή τη «νίκη της Δημοκρατίας» σύμφωνα με το SPD, ο Χίντενμπουργκ απηύθυνε «Εκκλήση σε όλα τα κόμματα για κοινή δράση των δυνάμεων από το Κέντρο μέχρι τους Εθνικοσοσιαλιστές», ενώ ενάμιση μήνα μετά την εκλογή του όρισε Καγκελάριο τον ακόμα πιο αντιδραστικό Φ. φον Πάπεν, ο οποίος με τη σειρά του συνωμοτούσε ανοιχτά με το ναζιστικό κόμμα και το Χίτλερ. Με λίγα λόγια, το SPD «για να μη βγει ο Χίτλερ» στήριξε το φιλομοναρχικό Χίντενμπουργκ, ο οποίος διόρισε Καγκελάριο τον Πάπεν, ο οποίος με τη σειρά του συνωμοτούσε ανοιχτά για την παράδοση της εξουσίας στο Χίτλερ, ενώ στις 30 Γενάρη ο ίδιος ο Χίντενμπουργκ όρισε Καγκελάριο το Χίτλερ. Και αυτή η περίπτωση αποδεικνύει ότι η λογική του μικρότερου κακού καταλήγει πάντα στο μεγαλύτερο κακό. Οι εξελίξεις δικαιώσαν απόλυτα το ΚΚΓ που στις προεδρικές εκλογές του 1932 αντέταξε στη λογική του μικρότερου κακού το σύνθημα: «Οποιος ψηφίζει το Χίντενμπουργκ, ψηφίζει το Χίτλερ. Οποιος ψηφίζει το Χίτλερ, ψηφίζει το Χίντενμπουργκ».⁵⁷

Αλλά δεν τελειώσαμε εδώ. Ηρθε η ώρα που «μικρότερο κακό» για το SPD κόντεψε να γίνει και ο ίδιος ο Χίτλερ. Η εφημερίδα «Φόρμπερτς», επίσημο όργανο του SPD, λίγες ώρες πριν τον ορισμό του Χίτλερ ως Καγκελάριου από το Χίντενμπουργκ σημείωνε ότι: «Μετά την πτώση του Σλάιχερ⁵⁸, η συνταγματικότητα είναι δυνατό να διασφαλιστεί μόνο εάν ο Χίτλερ συγκεντρώσει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία και μόνο αν δοθεί εγγύηση ότι αμέσως μόλις χάσει την πλειοψηφία θα εξαφανιστεί». Ο Βίνκλερ εκτιμά ότι: «Στην πραγματικότητα, οι ενέργειες των σοσιαλδημοκρατών κατά της αναβολής των εκλογών οδηγούν στο συμπέρασμα ότι και οι ίδιοι θεωρούσαν πως μια ενδεχόμενη κυβέρνηση του Χίτλερ, αν ακολουθούσε τη νόμιμη οδό, ήταν προτιμότερη από την προσωρινή δικτατορία του Σλάιχερ».⁵⁹

Εκτός από την «πολιτική της ανοχής» και τη λογική του «μικρότερου κακού», το SPD έστρωνε το χαλί στους ναζιστές και με την επιχειρηματολογία περί «εθνικών στόχων» και «εθνικής ανάπτυξης». Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του σοσιαλδημοκράτη αρχισυνδικαλιστή Τεοντόρ Λάιπαρντ, ο οποίος σε μία προγραμματική ομιλία για τα «πολιτισμικά καθήκοντα των συνδικάτων» ανέφερε: «Κανένα κοινωνικό στρώμα δεν μπορεί να αδιαφορεί για την εθνική ανάπτυξη», ενώ ως σκοπό των συνδικάτων πρότασε να «ξυπνήσουν μέσα τους (σ.σ.: στους εργάτες) το αίσθημα της συνύπαρξης σε μία κοινότητα και να καλλιεργήσουν την ιδέα της κοινότητας», καθώς και ότι οι εργάτες «διέθεταν το στρατιωτικό πνεύμα της πειθαρχίας και της θυσίας υπέρ του συνόλου». Οπως αναφέρει και ο Βίνκλερ: «Ο εργάτης, ως στρατιώτης της εργασίας, ο οποίος, σε αντίθεση με τον φιλελεύθερο αστό, υπηρετεί το σύνολο του έθνους, είχε πολλά κοινά με τη "μορφή" για την οποία έγραφε ο (σ.σ. εθνικοσοσιαλιστής) Γιούνκερ και ελάχιστα με τον προλετάριο που διέθετε ταξική συνείδηση». Ο οργανωτικός υπεύθυνος του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος Γκρέγκορ Στράσερ στις 20 Οκτώβρη 1932 δήλωνε ότι η ομιλία του σοσιαλδημοκράτη Λάιπαρντ περιείχε φράσεις «που αν τις εννοεί πραγματικά, ανοίγουν νέες προοπτικές για το μέλλον».⁶⁰

Συνολικά ο Βίνκλερ σχολιάζει ως εξής την αντιπολίτευση του SPD στις δύο κυβερνήσεις Μπρίνινγκ από το 1930 μέχρι το 1932: «Από τη στιγμή που οι σοσιαλδημοκράτες στήριζαν την αντιλαϊκή πολιτική λιτότητας του Brüning, ο Φύρερ των εθνικοσοσιαλιστών μπορούσε να παρουσιάσει το κόμμα του ως το μοναδικό λαϊκό αντιπολιτευτικό κίνημα που βρισκόταν στα δεξιά των κομμουνιστών και, ταυτόχρονα, ως εναλλακτική διέξοδο στο "μαρξισμό" τόσο τον μπολσεβίκικο όσο και τον ρεφορμιστικό».⁶¹

Η άσκηση και στήριξη της αντιλαϊκής πολιτικής της αστικής Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, η συμμετοχή των δήθεν εργατικών κομμάτων σε κυβερνήσεις διαχείρισης του συστήματος και ιδιαίτερα της κρίσης του 1929 παρουσίαζε σε πλατιά στρώματα του πληθυσμού το Χίτλερ ως τη μόνη εναλλακτική. Η απογοήτευση από τις αστικές "δημοκρατικές" κυβερνήσεις έστρωνε το χαλί στο φασισμό. Αλλωστε, και ο ίδιος ο Χίτλερ κέρδισε την εμπιστοσύνη των βιομηχάνων στο έδαφος της βαριάς αντιλαϊκής πολιτικής των κομμάτων της Βαϊμάρης, της μείωσης της επιρροής τους και της ταυτόχρονης γρήγορης αύξησης της επιρροής του Κομμουνιστικού Κόμματος Γερμανίας.⁶² Μάλιστα, η μεγάλη αύξηση της εκλογικής επιρροής του ΚΚΓ σε συνδυασμό με τη σημαντική μείωση της εκλογικής επιρροής του χιτλερικού Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος στις εκλογές του Νοέμβρη του 1932 χτύπησε καμπανάκι για την αστική τάξη. Αυτό τον τρόπο της αστικής τάξης τον εξέφρασε με τον καλύτερο τρόπο ο Χίτλερ, ο οποίος δήλωνε ότι αν το κόμμα του κατέρρεε, στη Γερμανία «θα υπήρχαν 18 εκατομμύρια μαρξιστές, μεταξύ των οποίων περίπου 14 με 15 εκατομμύρια κομμουνιστές», καθώς και ότι «αν συνεχιζόταν η αυταρχική διακυβέρνηση (σ.σ.: εννοεί τις αντιλαϊκές προεδρικές κυβερνήσεις των ετών 1930-32), η Γερμανία θα απειλούνταν από μία

νέα επανάσταση και από το χάος του μπολσεβικισμού». Είχε έρθει η ώρα οι αστοί να πετάξουν την κοινοβουλευτική μάσκα της δικτατορίας τους και να πάρουν στο χέρι το ναζιστικό μαστίγιο.

ΑΝΤΛΟΥΜΕ ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΜΑΣ

Η αναλυτική παρουσίαση των τεκταινόμενων την περίοδο πριν τον Α' Ιμπεριαλιστικό Πόλεμο και κατά τη διάρκεια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης έγινε με στόχο την ανάδειξη της πορείας μετάλλαξης του SPD.⁶³ Η μετατροπή του κόμματος από ομορτοουνιστικό σε καθαρά αστικό-κυβερνητικό κόμμα έγινε με συνθήματα επαναστατικά, αλλά χωρίς γραμμή σύγκρουσης και ρήξης με την καπιταλιστική ιδιοκτησία, με συνθήματα υπέρ της εργατικής τάξης αλλά με πρακτική απόσπασης από αυτή και αδρανοποίησής της. Η κυβερνητική του θητεία επιτάχυνε τις διεργασίες μετάλλαξης στο εσωτερικό του.

Η εμπειρία του SPD έδειξε ότι ο επαναστατικός χαρακτήρας ενός κόμματος κερδίζεται κάθε μέρα στην πράξη. Η ήττα της Επανάστασης του Νοέμβρη έδειξε επίσης ότι η προετοιμασία του επαναστατικού κόμματος δεν είναι υπόθεση της στιγμής. Το κόμμα προετοιμάζεται, ωριμάζει πολιτικά, ιδεολογικά, οργανωτικά σε μη επαναστατικές συνθήκες για να είναι έτοιμο όταν εμφανιστεί η επαναστατική κατάσταση.

Ο χειρισμός της όλης υπόθεσης από την παγκόσμια αστική τάξη και από τη γερμανική ήταν από την πλευρά της υποδειγματικός. Στην αντεπαναστατική αποτελεσματικότητα των αστών συνέβαλε η βαθιά μελέτη των συμπερασμάτων της Οχτωβριανής Επανάστασης. Το εργατικό και κομμουνιστικό κίνημα πρέπει κι αυτό με τη σειρά του να μελετά από τη δική του σκοπιά σε βάθος τη δική του ιστορία, να αντλεί συμπεράσματα από αυτή και να τα ενσωματώνει στην πολιτική του, στον αγώνα για την κατάργηση της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο. Μόνο έτσι θα καταφέρνει να γίνεται πιο αποτελεσματικό στον αγώνα για την οικοδόμηση της σοσιαλιστικής - κομμουνιστικής κοινωνίας.

Το ΚΚΕ έχει αποδείξει έμπρακτα ότι έχει συνειδητοποιήσει αυτή την αναγκαιότητα. Ενδεικτικά είναι τα παραδείγματα της συζήτησης και της Απόφασης του 18ου Συνεδρίου για το Σοσιαλισμό και η αντίστοιχη δουλειά για το Β' Τόμο του Δοκιμίου της Ιστορίας του. Το ΚΚΕ θα συνεχίσει στο δρόμο της μελέτης και της άντλησης των συμπερασμάτων εκείνων που θα το κάνουν ακόμα πιο ικανό στη σημερινή του πάλη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

- 39. Αυτή η επιχειρηματολογία έχει πολλά κοινά στοιχεία με αυτή που ακούγαμε προεκλογικά από το ΣΥΡΙΖΑ. Ο Γ. Δραγασάκης π.χ. σημειώνει προεκλογικά ότι τώρα χρειάζεται να δοθεί ζεστό χρήμα στις τράπεζες, ενώ το ζήτημα της «κοινωνικοποίησης» των τραπεζών είναι ζήτημα του μέλλοντος, όταν ανακάμψει η οικονομία, σε 10, 15, 20 χρόνια.**
- 40. Winkler Heinrich: «Βαϊμάρη, η Ανάπηρη Δημοκρατία», εκδ. «Πόλις», 2010, σελ. 45.**
- 41. Το όνομά της το πήρε από την πόλη Βαϊμάρη του κρατιδίου της Θουριγγίας. Στην πόλη αυτή συνήλθε στις 6 Φλεβάρη 1919 η Εθνοσυνέλευση, η οποία στις 11 Αυγούστου του ίδιου χρόνου ψήφισε και το Σύνταγμα της Βαϊμάρης. Η πόλη αυτή επιλέχτηκε έναντι του Βερολίνου, το οποίο ήταν και η πρωτεύουσα της χώρας, λόγω της επαναστατικής αναταραχής που επικρατούσε ακόμα εκεί μετά την επανάσταση του Νοέμβρη του 1918 και την εξέγερση του Γενάρη του 1919, ενώ η επιλογή της πόλης είχε και συμβολικό χαρακτήρα, αφού ήταν η πόλη μεγάλων Γερμανών συγγραφέων και ποιητών, όπως ο Γκαίτε, ο Σίλερ και ο Χέρντερ.**
- 42. Πιο αναλυτικά δες την ένθετη έκδοση του «Κυριακάτικου Ριζοσπάστη» της 16ης Ιούνη 2012 με τίτλο «Η "Δημοκρατία της Βαϊμάρης", η θεωρία των "άκρων" και ο αντικομμουνισμός».**
- 43. Το άρθρο 25 έδινε στον Πρόεδρο του Ράιχ το δικαίωμα να διαλύσει το Κοινοβούλιο, το άρθρο 48 έδινε στον Πρόεδρο το δικαίωμα να κηρύξει κατάσταση εκτάκτου ανάγκης χωρίς τη συναίνεση του Κοινοβουλίου, ενώ το άρθρο 53 όριζε ότι ο Πρόεδρος του Ράιχ διορίζει τον Καγκελάριο.**
- 44. Με πιο χαρακτηριστικό το λεγόμενο «Βιασμό της Πρωσίας», την απομάκρυνση δηλαδή της νόμιμης κυβέρνησης της Πρωσίας που έγινε με Προεδρικό Διάταγμα στις 20 Ιούλη 1932 και τον ορισμό από τον πρόεδρο Χίντενμπουργκ του Πάπεν ως επιτρόπου του Ράιχ για την Πρωσία.**
- 45. Ο βαθμός αυτών των προσαρμογών ήταν τέτοιος που ανάγκασε την αστική ιστοριογραφία να της προσδώσει τον τίτλο της «Πρώτης Γερμανικής Δημοκρατίας».**
- 46. Αλλωστε το ίδιο το Συνέδριο του Γκέρλιτσερ, που έλαβε χώρα το 1921 και ψήφισε και το λεγόμενο Πρόγραμμα του Γκέρλιτσερ (το οποίο συνέγραψε κυρίως ο Μπερνστάιν), σημείωνε ότι το SPD μετατρέπεται από κόμμα της εργατικής τάξης σε «κόμμα του εργαζόμενου λαού στην πόλη και την ύπαιθρο», ενώ αποφάσισε ότι κάθε πολιτικός χειρισμός του κόμματος πρέπει να κινείται στα πλαίσια της ισχύουσας νομιμότητας, δίνοντας ταυτόχρονα όρκους πίστης στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης. Τέλος, αποφάσισε με μεγάλη πλειοψηφία τη συνεργασία με τα λεγόμενα αστικά κόμματα, εφόσον αυτά στηρίζαν τη Δημοκρατία. Τις αποφάσεις αυτές τις εφάρμοσε κατά γράμμα κατά τη διάρκεια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Στο μόνο σημείο στο οποίο «έκανε σκόντο» είναι η προϋπόθεση του σεβασμού έστω κι αυτής της ταξικής, της αστικής «Δημοκρατίας της Βαϊμάρης». Το SPD δεν είχε κανένα πρόβλημα να στηρίξει τον οποιονδήποτε συνέβαλλε στην εδραίωση του καπιταλισμού, όπως π.χ. τις παραστρατιωτικές ακροδεξιές ομάδες.**
- 47. Winkler, Heinrich: «Βαϊμάρη, η Ανάπηρη Δημοκρατία», εκδ. «Πόλις», 2010, σελ. 82-83.**
- 48. Βλ. Wolfgang Ruge, Weimar, Republik auf Zeit, VEB Deutscher Verlag, 1982, σελ. 12.**
- 49. Μόνο στο Βερολίνο πάνω από 1.000 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στις μάχες του Μάρτη του 1919.**
- 50. Βλ. Βόλφγκανγκ Ρούγκε: «Η Επανάσταση του Νοέμβρη του 1918 στη Γερμανία», εκδ. «Σύγχρονη Εποχή», 1999, σελ. 100.**
- 51. Winkler Heinrich: «Βαϊμάρη, η Ανάπηρη Δημοκρατία», εκδ. «Πόλις», 2010, σελ. 82.**
- 52. Η απόφαση του δικαστηρίου ανέφερε ότι όλοι οι κατηγορούμενοι είχαν οδηγηθεί «στις ενέργειές τους από πνεύμα καθαρά πατριωτικό και με την πιο ευγενή και ανιδιοτελή βούληση» και πως είχαν ειλικρινή πίστη και συνείδηση «ότι όφειλαν να ενεργήσουν για τη σωτηρία της πατρίδας και ότι έπραξαν αυτό ακριβώς το οποίο,**

λίγο καιρό πριν, σκόπευαν να πράξουν οι κυβερνώντες της Βαυαρίας».

53. Βλ. Wolfgang Ruge, Weimar, Republik auf Zeit, VEB Deutscher Verlag, 1982, σελ. 38.

54. Λόγω των αμερικανικών δανείων από τις ΗΠΑ προς τη Γερμανία, του πολύ μεγάλου όγκου των Αμεσων Ξένων Επενδύσεων αμερικανικών επιχειρήσεων στη Γερμανία και άλλων αιτιών που σχετίζονται με την πολύ μεγάλη αλληλεξάρτηση των δύο οικονομιών αυτή την περίοδο.

55. Αναφορά στο: Wolfgang Ruge, 1982, Weimar, Republik auf Zeit, VEB Deutscher Verlag, σελ. 262.

56. Winkler Heinrich: «Βαϊμάρη, η Ανάπηρη Δημοκρατία», εκδ. «Πόλις», 2010, σελ. 254-255.

57. Βλ. Wolfgang Ruge, Weimar, Republik auf Zeit, VEB Deutscher Verlag, 1982, σελ 161.

58. Ο Σλάιχερ ήταν Γερμανός στρατηγός και προτελευταίος Καγκελάριος της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης από τις 2 Δεκέμβρη 1932 μέχρι τις 28 Γενάρη 1933. Στις 30 Γενάρη τον διαδέχτηκε στην Καγκελαρία της χώρας ο Αδόλφος Χίτλερ.

59. Winkler Heinrich: «Βαϊμάρη, η Ανάπηρη Δημοκρατία», εκδ. «Πόλις», 2010, σελ. 330.

60. Winkler Heinrich: «Βαϊμάρη, η Ανάπηρη Δημοκρατία», εκδ. «Πόλις», 2010, σελ. 304-305.

61. Ο.π., σελ. 241.

62. Το οποίο από 10,6% στις βουλευτικές εκλογές του Μάη του 1928 πήγε στο 13,1% στις εκλογές του Σεπτέμβρη του 1929, στο 14,3% στις εκλογές του Ιούλη του 1932 και στο 16,9% στις εκλογές λίγους μήνες μετά, το Νοέμβρη του 1932.

63. Αυτή η πορεία συνεχίστηκε και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το Πρόγραμμα του Γκόντεσπεργκ, που ψηφίστηκε στην ομώνυμη πόλη το 1959, διαγράφει κάθε αναφορά στον Μαρξ, χαρακτηρίζει το SPD λαϊκό κόμμα που απευθύνεται σε όλα τα στρώματα της κοινωνίας.